

भेरीगंगा नगरपालिका
नगर कार्यपालिकाको कार्यालय
छिन्चु, सुर्खेत
कर्णाली प्रदेश, नेपाल

स्थानीय राजपत्र

खण्ड: ०६

संख्या: ०५

मिति: २०८०/११/२९ गते

भाग-१

भेरीगंगा नगरपालिका

भेरीगंगा नगरपालिकाको दलित सशक्तिकरण ऐन, २०८०

१४औं नगरसभाबाट पारित भएको मिति: २०८०/११/२७

प्रस्तावना: दलित समुदाय माथि सदियौंदेखि हुँदै आएको जातीय छुवाछुत, भेदभाव, हिंसा, अपमान, घृणा, बहिष्कार, शोषण तथा असमानताले दलित समुदाय राष्ट्रिय मुल प्रवाहिकरण हुन नसक्दा समतामुलक र समृद्ध समाजको निर्माण हुन नसकेको यथार्थलाई स्वीकार गर्दै, मौलिक हक लगायत संविधानको विभिन्न भागमा भएका व्यवस्थालाई पालना गर्दै, दलित समुदायको समयानुकुल विकास, सशक्तिकरण गर्न र छुवाछुत मुक्त नगर बनाउँदै समतामुलक समाज र समृद्ध भेरीगंगा नगरपालिका निर्माण गर्न वान्छित नभएकोले, नेपालको संविधान २०७२ को धारा २४, ४० र ४२ को कार्यान्वयनका लागि धारा २२६ मा भएको व्यवस्था र स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ को दफा १०२ मा स्थानीय तहले कानून बनाउन सक्ने प्रावधान रहेकोले सोही कानूनको अधीनमा रही दलित समुदायको सशक्तिकरण तथा जातीय छुवाछुत र भेदभाव मुक्त नगरपालिका निर्माणका लागि भेरीगंगा नगरपालिकाको १४औं नगरसभाले यो “भेरीगंगा नगरपालिकाको दलित सशक्तिकरण ऐन, २०८०” स्वीकृत गरी लागु गरिएको छ।

परिच्छेद-१
प्रारम्भिक

१. संक्षिप्त नाम, प्रारम्भ :

- (क) यस ऐनको नाम “भेरीगंगा नगरपालिकाको दलित सशक्तिकरण ऐन, २०८०” रहेको छ ।
(ख) यो ऐन भेरीगंगा नगरपालिकाको स्थानीय राजपत्रमा प्रकाशित भएको मितिदेखि लागु हुनेछ ।

२. परिभाषा: विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस ऐनमा:

- (क) “अध्यक्ष” भन्नाले यस ऐनको दफा ५ बमोजिम गठित दलित सशक्तिकरण ऐन कार्यान्वयन समितिको अध्यक्षलाई सम्झनुपर्दछ ।
(ख) “आवास” भन्नाले उपभोग्य तथा सरकारी मापदण्ड पुगेको भवन सम्झनु पर्दछ ।
(ग) “ऐन” भन्नाले “भेरीगंगा नगरपालिकाको दलित सशक्तिकरण ऐन, २०८०” सम्झनुपर्दछ ।
(घ) “कसुर” भन्नाले जातीय तथा अन्य सामाजिक छुवाछुत र भेदभाव (कसुर र सजाय) ऐन २०६८ तथा मुलुकी अपराध संहिता ऐन २०७४ मा उल्लेखित अपराधलाई सम्झनुपर्दछ ।
(ङ) “कार्यकारी उपाध्यक्ष” भन्नाले यस ऐनको दफा ५ बमोजिम गठित दलित सशक्तिकरण ऐन कार्यान्वयन समितिको कार्यकारी उपाध्यक्षलाई सम्झनु पर्दछ ।
(च) “कार्यपालिका” भन्नाले भेरीगंगा नगरपालिकाको कार्यपालिकालाई सम्झनु पर्दछ ।
(छ) “कार्यपालिका सदस्य” भन्नाले भेरीगंगा नगरपालिका नगर कार्यपालिकाको सदस्य सम्झनुपर्दछ ।
(ज) “जातीय भेदभाव तथा छुवाछुत” भन्नाले जातीय तथा अन्य सामाजिक छुवाछुत र भेदभाव (कसुर र सजाय) ऐन २०६८ को दफा ४ बमोजिमको कार्य सम्झनुपर्दछ ।
(झ) “तोकिएको वा तोकिएबमोजिम” भन्नाले यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियम, कार्यविधि, निर्देशिका र मापदण्डमा तोकिएको वा तोकिएबमोजिम सम्झनु पर्दछ ।

- (ञ) “दलित” भन्नाले राष्ट्रिय दलित आयोगले सूचीकृत गरेका जातजाति र सूचीकृत नभएकाको हकमा सम्बन्धित जिल्ला तथा इलाका प्रशासन कार्यालयबाट दलित प्रमाणित जातिलाई सम्झनुपर्दछ ।
(ट) “नगर उप-प्रमुख” भन्नाले भेरीगंगा नगरपालिकाको उप-प्रमुखलाई सम्झनुपर्दछ ।
(ठ) “नगरपालिका” भन्नाले भेरीगंगा नगरपालिकालाई सम्झनुपर्दछ ।
(ड) “नगर प्रमुख” भन्नाले भेरीगंगा नगरपालिकाको प्रमुखलाई सम्झनुपर्दछ ।
(ढ) “नगरसभा” भन्नाले भेरीगंगा नगरपालिकाको नगरसभा सम्झनुपर्दछ ।
(ण) “परम्परागत पेसा” भन्नाले दलित समुदायले प्राचीन समयदेखि जीविकोपार्जनका लागि अङ्गीकार गर्दै आएको विभिन्न पेसा, सीप, कला, ज्ञान तथा प्रविधिलाई सम्झनुपर्दछ ।
(त) “रोजगार” भन्नाले भेरीगंगा नगरपालिका वा अन्य निकायबाट उपलब्ध गराइने रोजगारीलाई सम्झनुपर्दछ ।
(थ) “सदस्य” भन्नाले यस ऐनको दफा ५ बमोजिम गठित दलित सशक्तिकरण ऐन कार्यान्वयन समितिको सदस्य र ऐनको दफा ८ बमोजिम गठीत अनुगमन समितिको सदस्यलाई सम्झनुपर्दछ ।
(द) “सदस्य सचिव” भन्नाले यस ऐनको दफा ५ बमोजिम गठित दलित सशक्तिकरण ऐन कार्यान्वयन समितिको सदस्य सचिव सम्झनुपर्दछ ।
(ध) “समिति” भन्नाले भेरीगंगा नगरपालिकाको दलित सशक्तिकरण ऐन २०८० को दफा ५ बमोजिमको समितिर दफा ८ बमोजिमको समितिलाई सम्झनुपर्दछ ।
(न) “सरोकारवाला” भन्नाले दलित हक तथा अधिकार सम्बन्धि काममा भुमिका देखिने सरकारी कार्यालय, गैरसरकारी संघसंस्था तथा नागरिक समाज सम्झनुपर्दछ ।
(प) “सशक्तिकरण” भन्नाले नीतिगत रूपमा दलित समुदायहरूका व्यक्तिहरूको नागरिक, राजनैतिक, आर्थिक, सामाजिक, शैक्षिक तथा साँस्कृतिक अधिकार हरूको चौतर्फी विकासका लागि चालिने कदमलाई जनाउँछ ।
(फ) “सहयोगी संस्था” भन्नाले दलित हक तथा अधिकार सम्बन्धि कानून अनुरूप प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष रूपमा सहयोग पुऱ्याउने व्यक्ति, संस्था वा संगठनलाई सम्झनुपर्दछ ।

- (ब) “सार्वजनिक स्थान” भन्नाले सरकारी वा गैरसरकारी कार्यालय, शैक्षिक वा औद्योगिक प्रतिष्ठान, प्राचीन स्मारक, सार्वजनिक स्थल, पाटी-पौवा, धारा,इनार, कुवा, पोखरी, चौतारी, सडक वा बाटो, सार्वजनिक यातायातका साधन, मसानघाट, उद्यान, बगैँचा, कुनैपनि किसिमको धार्मिक स्थल जस्ता स्थान सम्झनुपर्छ र सो शब्दले सार्वजनिक रूपमा बस्तु वा सेवा विक्रि वितरण गर्ने अन्य कुनैपनि स्थान समेतलाई जनाउँछ ।
- (भ) “संयोजक” भन्नाले यस ऐनको दफा ९ बमोजिम गठित अनुगमन समितिको संयोजकलाई सम्झनुपर्दछ ।
- (म) “शैक्षिक संस्था”भन्नाले नगरभित्र सरकारी अनुदानबाट सन्चालित विद्यालय, क्याम्पस, विश्वविद्यालय तथा प्राविधिक शिक्षा प्रदान गर्ने संस्था र नीजि शैक्षिक संस्था समेतलाई सम्झनुपर्दछ ।
- (य) “साँस्कृतिक पहिचान” भन्नाले दलित समुदायको पेसागत सिप, कला, संस्कृति र क्षमताको पहिचानलाई सम्झनुपर्दछ ।

परिच्छेद-२

उद्देश्य, नीति, योजना तथा कार्यक्रम

३. उद्देश्य:

- (क) नगरपालिका भित्र जातीय भेदभाव तथा छुवाछुतको अन्त्य गर्ने ।
- (ख) दलित समुदायको पहिचान, उत्थान, सशक्तिकरण र अधिकारका सवालमा नगरपालिकाको दृष्टिकोण र योजना निर्दिष्ट गरी सरोकारवाला निकाय तथा दलित समुदाय स्वयंको भूमिका कितान गरी कार्यान्वयनमा ल्याउने ।
- (ग) दलित समुदायको उत्थान, सशक्तिकरण र अधिकारका लागि समयसापेक्ष योजना तथा कार्यक्रम बनाई सामाजिक रुपान्तरणको अभियान सन्चालन गर्दैस्थानीय सरकार, सरोकारवाला र अधिकारग्राही समुदायको संलग्नतामा कार्यान्वयन गर्ने ।
- (घ) जनता आवास कार्यक्रम अन्तर्गत नगरपालिका भित्रका दलित समुदायलाई विपन्नतका आधारमा प्राथमिकिकरण गरी क्रमशः सबैलाई सुरक्षित आवास उपलब्ध गराउने ।
- (ङ) दलित समुदायको परम्परागत सीप,कला र साँस्कृतिक क्षेत्रको आधुनिकीकरण गर्दै सम्बर्द्धन र प्रबर्द्धन गर्ने ।
- (च) दलित समुदायको अवस्था अध्ययन तथा पहिचान गरी शिक्षा तथा स्वास्थ्यका योजना बनाई कार्यान्वयन गर्ने ।

- (छ) दलित समुदायलाई रोजगारी, आय आर्जन तथा आर्थिक विकासका योजनाहरू बनाई कार्यान्वयन गर्ने ।
- (ज) नगरपालिका भित्रका सबै वडाहरूमा सहभोज कार्यक्रमको आयोजना गर्ने रऐन पारित भएको दिनलाई उत्सवका रूपमा मनाउने ।
- (झ) अन्तरजातीय विवाह गर्ने जोडीलाई प्रोत्साहन तथा आईपर्ने सामाजिक तथा कानुनी समस्याहरूको निरुपण गर्न भूमिका निर्वाह गर्ने ।
- (ञ) दलित समुदायवीच देखिएका अन्तरविरोध एवं विभेदका समस्याहरूलाई समाधान गर्न आवश्यक कार्यक्रम बनाई कार्यान्वयन गर्ने ।
- (ट) दलित समुदायको सशक्तिकरण मार्फत सामाजिक एकता, सद्भाव र सहिष्णुता कायम गर्ने र विभिन्न समुदायवीच मानव अधिकार र स्वतन्त्रताको हकको सुनिश्चित गर्ने ।

४. दलित सशक्तिकरण तथा जातीय भेदभाव तथा छुवाछुतको अन्त्यका लागि सन्चालन गरीने कार्यक्रमहरू:

नगरपालिकाले जातीय भेदभाव तथा छुवाछुत अन्त्यका लागि स्थानीय तहमा नीजि तथा सार्वजनिक क्षेत्र लक्षित विशेष योजना बनाई कार्यान्वयनमा ल्याउनेछ । यस अभियानलाई स्थानीय सरकार, समुदाय, संघसंस्था, नागरिक समाज, सरोकारवालाहरू, अधिकारकर्मीहरूको संलग्नतामा कार्यान्वयन गरिनेछ ।

(क) जातीय भेदभाव तथा छुवाछुत विरुद्ध सचेतीकरण कार्यक्रम:

- जातीय भेदभाव तथा कसुर र सजाय ऐन २०६८ मा गरिएको व्यवस्था र सावधानीका विषयमा स्थानीय सञ्चार माध्यमबाट सुचना प्रसारण गर्ने ।
- नगरपालिका र मातहतका कार्यालयबाट हुने कार्यक्रममा जातीय भेदभाव तथा छुवाछुत कसुर र सजाय ऐन सम्बन्धि विषय समावेश गराउने गरी विद्यालय तहमा स्थानीय पाठ्यक्रममा समावेश गर्ने ।
- सरकारी कार्यालय, विद्यालय, नीजि तथा सार्वजनिक स्थान, सरकारी तथा नागरिक संघ संगठन, संस्था, औद्योगिक कम्पनीका कार्यालयमा जातीय भेदभाव तथा छुवाछुतको व्यवहारलाई निरुत्साहित गर्ने खालका सन्देश लेखि सबैले देख्ने ठाउँमा राख्ने ।
- स्थानीय जनप्रतिनिधि, दलित समुदायको पक्षमा क्रियाशिल सामाजिक अभियान्ताहरूले आफु सहभागी भएको सार्वजनिक कार्यक्रममा जातीय

विभेदको विषयमा नगरपालिकाले लिएको धारणाको विषयमा संवेदनशील हुने र विभेद भल्कने खालका गतिविधि नगर्ने ।

५. जातीय भेदभाव तथा छुवाछुतका विरुद्धमा विद्यालय, क्याम्पस, नीजि तथा सार्वजनिक निकायमा कार्यक्रमहरू आयोजना गर्ने ।
६. राजनैतिक दलका नेता तथा कार्यकर्ता, जनप्रतिनिधि, टोल विकास संस्था, शिक्षक, पण्डित, धर्मगुरु, सेवा प्रदायक कार्यालयका कर्मचारी, सुरक्षा निकाय एवं सार्वजनिक पद धारणगरेका सबै सरोकारवालाहरूलाई जातीय भेदभाव सम्बन्धि परम्परागत धारणा, आधुनिक धारणा र सो सम्बन्धिका ऐन तथा कानुनी सचेतना सम्बन्धि जानकारी वा अभिमुखिकरण गराउने ।

(ख) सामाजिक व्यवहार सुधार अभियान:

१. जातीय विभेदलाई प्रोत्साहन गर्ने खालका गतिविधि अन्त्य गर्न दलित समुदाय भित्रै सुधारमूलक कार्यहरू गर्ने ।
२. दलित समुदायका परम्परागत पेसा, कला, साँस्कृतिक मान्यताहरूको जगेर्ना गर्दै समयसापेक्ष आधुनिकीकरण गर्दै सुधार गर्ने ।
३. दलित समुदायमा स्वास्थ्य, शिक्षा तथा सरसफाई अभियान सन्चालन गरी विद्यमान अवस्थामा व्यवहारीक रूपमा सुधार ल्याउने ।
४. घरेलु हिंसा, अन्धविश्वास, कुरीति र कुसंस्कार, महिला माथि हुने हिंसा, बोक्सी आरोप, बालश्रम, बालहिंसा, बालविवाह, बहुविवाह एवं आत्महत्या जस्ता डरलाग्दा घटनामा कमी ल्याउन समुदाय स्तरका योजना निर्माण गरी कार्यान्वयन गर्ने ।
५. दलित बस्ती वा समुदायहरूलाई हिंसारहित समाजमा रुपान्तरण गर्ने ।
६. प्रत्येक वर्ष जेठ २१ गतेका दिन जातीय भेदभाव तथा छुवाछुत उन्मूलन राष्ट्रिय दिवस र २१ मार्चमा पर्ने जातीय भेदभाव उन्मूलनको अन्तर्राष्ट्रिय दिवस नगरपालिकाको आयोजनामा मनाउने ।

(ग) जातीय भेदभाव तथा छुवाछुतरहित स्थान घोषणा:

१. सरकारी तथा गैरसरकारी कार्यालय, निजि तथा सार्वजनिक स्थान र टोल विकास संस्थाहरूलाई छुवाछुत मुक्त स्थान घोषणा गर्ने । घोषणा भएका स्थानमा छुवाछुत भएको पाइएमा आवश्यक कारवाहीका लागि प्रक्रिया अगाडी बढाउने ।

२. नगरपालिका भित्र सहभोज, अन्तरजातीय विवाह जस्ता कार्यलाई व्यवहारीक रूपमा प्रोत्साहन तथा सम्मान गर्ने ।
३. नगरपालिकालाई जातीय भेदभाव तथा छुवाछुत मुक्त नगर घोषणा गर्नका लागि सुचक तयार गरी लागु गर्ने ।
४. नगरपालिकालाई छुवाछुत मुक्त नगर घोषणा गर्नका लागि टोल, वडा हुँदै अन्त्यमा पालिका घोषणा गरिने ।
५. यसरी घोषणा भएका टोलमा स्थानीय सरकार, वडा समितिले सकारात्मक विभेदको मर्म अनुरूप विशेष प्राथमिकतामा राखी सरकारी सेवा सुविधाको सहूलियत दिने ।

(घ) आयमूलक काम तथा जीविकोपार्जनमा सुधार: नगरपालिकाले दलित समुदायको उत्थान, सशक्तिकरण र अधिकारका सवालमा सहयोगी हुने गरी आयमूलक काम तथा जीविकोपार्जन सुधारका योजना बनाई कार्यान्वयन गर्नेछ । जस अन्तर्गत निम्न कार्यहरू गरिनेछ ।

१. परम्परागत सीप परीक्षण योग्यता र समकक्षताको निर्धारण: दलित समुदायका व्यक्तिहरूमा पुर्ख्यौली रूपमै प्राविधिक क्षमता भएको तर त्यसको परीक्षण र प्रमाणपत्र नहुँदा उनीहरूको पेशा र जीविका जोखिममा पर्ने खतरा भएकोले सिटिईभिटी वा साना तथा घरेलु उद्योग कार्यालयको सहकार्यमा नगरपालिकाले दलित समुदायका परम्परागत सीप (घर बनाउने, काठको सामग्री बनाउने, कृषि तथा घरेलु औजार बनाउने, छालाका सामग्री बनाउने, गरगहना बनाउने, बाजा बनाउने, कपडा बनाउने, सिउने, धातुजन्य औजार बनाउने लगायत अन्य सीपका लागि) कामको परीक्षण गराई प्रमाणपत्र उपलब्ध गराउने ।
२. परम्परागत पेशा एवं दक्षताको सम्मान र संरक्षण: नगरपालिकाले दलित समुदायको परम्परागत मौलिक कला, पेशा, ज्ञान, सीप र प्रविधिको पहिचान, अभिलेखन र अनुसन्धान गर्नका लागि दलित समुदायको विशेषज्ञ समेत संलग्न गरी अध्ययन तथा अनुसन्धान समिति गठन गरीनेछ । दलित समुदायले अवलम्बन गरेको परम्परागत मौलिक कला, पेशा, ज्ञान, सीप र प्रविधिलाई प्रचलित कानुनबमोजिम बौद्धिक सम्पत्तिको सम्मान र संरक्षण गरीनेछ । संरक्षित बौद्धिक सम्पत्तिको अधिकार दलित भित्रको सम्बन्धित एकत्व प्राप्तकर्तालाई हुनेछ ।

३. सीपको आधुनिकीकरण: अधिकांश दलित परिवारमा परम्परागत सीप नै जीविकोपार्जनको आधार भएको र त्यसलाई आधुनिक रूपमा विकास गरी थप उत्पादनसिल वा मुल्यवान बनाउँन आवश्यक भएकोले सम्भावित उद्यम र रोजगारीका अवसर पहिचान गरी प्राथमिकता क्रममा सीप विकास तालिम संचालन र उन्नतीका लागि पुँजी र बजारीकरणमा सहज पहुँच बढाउँन सहयोग गर्ने ।
४. उर्जा र प्रविधिमा सहयोग: कृषि र भौतिक निर्माणसंग सम्बन्धित सीपको माग बढ्दो क्रममा रहेको र विद्यमान सीप तथा शैलीबाट अबको माग पुरा गर्न, पेशा व्यवसाय गर्न र पेशावाल व्यक्तिको जीविकोपार्जन गर्न कठिन हुँदै गएकोले पेशालाई आधुनिक प्रविधिमैत्री बनाउँन आधुनिक मेसिन खरिद, विद्युत, उर्जा जडान, उद्यम स्थल निर्माण जस्ता कार्यमा सहयोग पुऱ्याउँने ।
५. उद्यमका लागि सहजिकरण: दलित समुदायमा भएका सीप र कलालाई बैधानिक प्रकृया मार्फत व्यवस्थापन गर्न उनीहरूलाई परम्परागत सीप र कलामा आधारित उद्यम (कृषि औजार निर्माण उद्योग, सिलाई उद्योग, काष्ठ उद्योग, भवन निर्माण फर्म, जुत्ता चप्पल निर्माण उद्योग, गरगहना निर्माण उद्योग, बाद्यबादन निर्माण उद्योग, साँस्कृतिक समूह) दर्ता र सो व्यवसायिकरणमा सहयोग गर्नेछ । साथै साना, मझौला तथा फुटकर रूपमा पेसा गरिरहेका अतिविपन्न दलित समुदायलाई आर्थिक अनुदानका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने ।
६. कृषिमा सहयोग: भूमिहीन, सुकुम्वासी दलित समुदायहरूलाई उपयुक्त ठाउँ हेरी एक पटकका लागि जमिन उपलब्ध गराउने, दलित समुदायको परम्परागत सीप र कलाबाहेक आधुनिक कृषि प्रणालीलाई टेवा पुग्ने गरी कृषि पेशा गर्न चाहाने दलित समुदायलाई वीउ पुँजी कार्यक्रम सन्चालन गर्ने, कृषि सम्बन्धि तालिम, कृषि औजार, उन्नत विउविजन वितरण, व्यवसायिक रूपमा भैंसीपालन, बाखापालन, कुखुरापालन लगायत पशुपालन गर्न ईच्छुक अतिविपन्न दलित समुदायका व्यक्तिहरूलाई आर्थिक अनुदानका कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।

- (ड) माथि उल्लेखित व्यवसायमा सहूलियतका लागि नगरपालिकाले निम्न व्यवस्था गर्नेछ:
 १. सीप सिक्न, उद्यम सन्चालन गर्न र प्राविधिक सहयोग उपलब्ध गराउँनका लागि सूचना प्रकाशित गरी आवेदन आह्वान गर्नेछ । आवेदनको ढाँचा अनुसूची-१ बमोजिम हुनेछ ।
 २. प्राप्त निवेदनको आधारमा उपयुक्त व्यक्ति वा समूह छनौट गरी उद्यम योजनाको आधारमा सहयोगको सीमा निर्धारण गर्नेछ ।
 ३. तालिम, उर्जा, प्रविधि सहयोग, कृषि फर्म तथा उद्यम दर्ताका लागि भेरीगंगा नगरपालिकाले छुट्टाछुट्टै फाराम उपलब्ध गराउनेछ ।
 ४. निवेदन छनौटका लागि नगरपालिकाले सम्बन्धित विषयका अनुभव र विशेषज्ञ व्यक्तिहरूको सहभागितामा छनौट समिति निर्माण गर्नेछ ।
- (च) समतामूलक नीति अवलम्बन : भेरीगंगा नगरपालिकाले दलित समुदायको सामाजिक, आर्थिक, अवस्थामा सुधार ल्याउन समतामा आधारित योजना सञ्चालन गर्नेछ । जसका लागि निम्न प्रकृया अवलम्बन गरिनेछ ।
 १. निर्णायक तहमा अर्थपूर्ण सहभागिता: भेरीगंगा नगरपालिका अन्तर्गत हुने विकास वा सेवासंग सम्बन्धित समिति, उप-समितिहरूमा दलित समुदायको अर्थपूर्ण सहभागिता गराईनेछ । दलित अधिकारका सवालमा बन्ने समिति, उप-समिति वा समूहमा दलितहरूको नेतृत्व रहनेछ ।
 २. अवसरमा प्राथमिकता: भेरीगंगा नगरपालिका अन्तर्गत हुने आयमूलक, सीपमूलक, स्वरोजगारमूलक काम वा रोजगारीका अवसरमा नगरको जनसंख्याको आधारमा दलित समुदाय भित्रका युवायुवतीहरूलाई प्राथमिकता दिईनेछ ।
 ३. सहूलियतपूर्ण मापदण्ड निर्माण: आयमूलक, स्वरोजगारमूलक, सीपमूलक कार्यका लागि व्यक्ति छनौट प्रकृत्यामा दलित समुदायलाई नगरको जनसंख्याको आधारमा प्राथमिकतामा राखी मापदण्ड निर्माण गरीनेछ ।
- (छ) आवास र उत्पादनका साधन स्रोतमा पहुँच: नगरपालिकाले सबै नागरिकहरूको सुरक्षित आवास र जीविकोपार्जनको विषयलाई आधारभुत अधिकारको रूपमा लिई व्यवस्थापन गरीनेछ । दलितहरूको अवस्था भन्ने दयनीय भएकोले यसलाई निम्न प्रकृया अवलम्बन गरी प्राथमिकताका साथ कार्यान्वयन गरिनेछ ।

१. आवास विहीन दलित समुदायका व्यक्ति वा परिवारलाई संघ र प्रदेश सरकारको समन्वयमा मापदण्ड सहितको उपयुक्त घर निर्माण गर्न अनुदान उपलब्ध गराईनेछ। सो प्रयोजनका लागि निवेदन माग गरिनेछ। आवेदकहरू मध्ये अतिविपन्न व्यक्तिको छनौट गरी साधन स्रोतको आधारमा आर्थिक सहयोग गरिनेछ।
 २. प्राप्त निवेदनउपर समितिले आर्थिक तथा पारिवारिक अवस्थाको अध्ययन गरी प्राथमिकताको आधारमा छनौट गरीनेछ। सुरक्षित आवास पुरा नहुँदासम्म प्राथमिकताका आधारमा कार्यक्रम निरन्तर सन्चालन गरिनेछ।
 ३. दलित समुदायलाई जिवीकोपार्जनमा सहजता ल्याउनका लागि नगरभित्र विद्यमान रहेका उत्पादनका साधन स्रोतको वितरणमा दलित समुदायको समान पहुँच हुनेछ।
- (ज) शिक्षामा प्रोत्साहन: शिक्षामा कम पहुँच भएका दलित समुदायका छात्रछात्राहरूका लागि शिक्षा आर्जनको अवसर सिर्जना गरिनेछ। यसका लागि निम्न प्रकृया अवलम्बन गरिनेछ।
१. नेपालको संविधान २०७२ को धारा ४० को उपधारा २ बमोजिम नगरपालिका भित्रका सबै सरकारी शैक्षिक संस्थाहरूले दलित समुदायका विद्यार्थीहरूलाई प्राथमिक तहदेखि माध्यमिक तहसम्म निःशुल्क शिक्षा प्रदान गर्ने र उच्च शिक्षासम्म छात्रवृत्तिको व्यवस्था गर्ने।
 २. उत्कृष्ट तथा न्युन आर्थिक अवस्था भएका विद्यार्थीहरूलाई उच्च शिक्षाका लागि छात्रवृत्तिको व्यवस्था गर्ने साथै नगर भित्रका सरकारी तथा नीजि सबै तहका विद्यालय तथा क्याम्पसहरूमा प्रत्येक शैक्षिक सत्रमा कम्तीमा १ छात्र र १ छात्रा गरी २ जनालाई शैक्षिक अनुदान प्रदान गर्ने।
 ३. अतिविपन्न दलित विद्यार्थीहरूलाई प्राविधिक तथा उच्च शिक्षा तर्फ ईन्जिनियर, डाक्टर, पाईलट, कानुन, लेखा, चार्टरएकाउन्टेन्ट्स, कृषि, बन, समाजशास्त्र, अर्थशास्त्र, ईलेक्ट्रिकल, मेकानिकल, भुगर्भशास्त्र, कम्प्युटर ईन्जिनियर, पत्रकारिता लगायतका अन्य विषय पढ्न चाहने दलित विद्यार्थीका लागि विशेष कार्यक्रमको व्यवस्था गरिने।
 ४. सामुदायिक साक्षरता अभियान सन्चालन गरी निरक्षरहरूलाई साक्षर गराउने।

५. लोकसेवा तयारी कक्षाहरूका लागि पालिका भित्र सन्चालित सरकारी तथा गैरसरकारी शिक्षण संस्थाहरूलाई दलित समुदायका १ छात्र र १ छात्रालाई निःशुल्क शिक्षा प्रदान गर्न प्रेरित गर्ने। यस कार्यलाई व्यवस्थित र नतिजामूलक बनाउने र छात्रवृत्तिका लागि विद्यार्थी छनौट गर्न नगरपालिकाले निम्न मापदण्ड अपनाउनेछ।
- (क) विद्यार्थी र अभिभावकको पारिवारिक अवस्था बुझ्न भर्ना अभियानमा जनप्रतिनिधिहरू परिचालन तथा अनुगमन गर्ने।
- (ख) संस्थागत विद्यालयमा विपन्न दलित छात्रवृत्ति प्रदानका लागि पहल गर्ने।
- (ग) आवधिक रूपमा विद्यालयबाट उत्कृष्ट विद्यार्थीहरूको शैक्षिक प्रगती र अनुशासनको अनुगमन गर्ने।
- (घ) परीक्षामा विद्यार्थीले ल्याउने अंक र विद्यालयको विद्यार्थी मुल्याङ्कनको दस्तावेजिकरण गर्ने।
- (ङ) विद्यालयमा हुने जातीय विभेदलाई शुन्य सहनशीलता अपनाउने।
- (फ) सामाजिक सुरक्षा तथा स्वास्थ्यमा पहुँच: दलित समुदायको सामाजिक सुरक्षा तथा गुणस्तरीय स्वास्थ्यका लागि निम्न कार्यक्रम अवलम्बन गरिनेछ।
१. अन्तरजातीय विवाह गरेका दम्पतिलाई प्रोत्साहन स्वरूप पुरस्कार र सम्मानपत्र प्रदान गरिनेछ।
 २. अन्तरजातीय विवाहका कारण विस्थापित जोडीको संरक्षण, जातीय विभेदका घटनाका पीडितलाई उद्धार तथा पुनर्स्थापनाको योजना बनाई लागु गरिनेछ।
 ३. दलित समुदायको लगत संकलन गरी वर्गीकृत गरी परिचयपत्र वितरण गरिनेछ।
 ४. दलित समुदायको अतिविपन्न व्यक्तिलाई निःशुल्क स्वास्थ्य उपचारको व्यवस्था गरिनेछ।
 ५. दलित समुदायका बालबालिका, गर्भवती, सुत्केरी महिला, जेष्ठ नागरिक, अपाङ्गता भएका व्यक्ति तथा आम समुदायका लागि बृहत खाद्य सुरक्षा एवं पोषण प्रबर्द्धनका कार्यक्रम बनाई लागु गरीनेछ।
 ६. नगर भित्रका सम्पूर्ण दलित समुदायका अतिविपन्न सदस्यहरूलाई निःशुल्क स्वास्थ्य विमाको व्यवस्था गरिनेछ।

परिच्छेद-३

समिति गठन तथा काम, कर्तव्य र अधिकार

५. दलित सशक्तिकरण ऐन कार्यान्वयन समिति : भेरीगंगा नगरपालिकामा यस ऐन कार्यान्वयनका लागि देहायको कार्यान्वयन समिति रहनेछ ।
- (क) नगर प्रमुख - अध्यक्ष
- (ख) दलित समुदायको हकहित र अधिकार प्राप्तीका लागि उल्लेखनीय योगदान गरेको कार्यपालिकाले नियुक्ती गरेको १ जना - कार्यकारी उपाध्यक्ष
- (ग) राष्ट्रिय मान्यता प्राप्त राजनितिक दलहरूको दलित संगठनहरूले तोकेको १/१ जना - सदस्य
- (घ) दलित समुदायको हकहित संरक्षण र सम्बर्द्धनमा सहयोग पुऱ्याएका कार्यान्वयन समितिले मनोनित गरेको १ महिला र १ अपाङ्गता भएका व्यक्ति - सदस्य
- (ङ) कार्यपालिकाका दलित सदस्य मध्येबाट कार्यपालिकाले मनोनित गरेको १ जना - सदस्य
- (च) अध्यक्षले मनोनित गरेको १ जना - सदस्य
- (छ) सम्बन्धित शाखा प्रमुख १ जना - सदस्य सचिव
- (ज) दफा ५ बमोजिम सदस्यहरूको मनोनयन समावेशी सिद्धान्तको आधारमा गरिनेछ, र त्यसरी मनोनयन गर्दा कम्तीमा ३३ प्रतिशत महिलाको प्रतिनिधित्व गराईनेछ ।
- (झ) दफा ५ बमोजिम गठन भएको समितिको पदावधि मनोनयन भएको मितिले ४ वर्षको हुनेछ ।
- (ञ) कार्यकारी उपाध्यक्ष तथा सदस्यले पदबाट राजिनामा दिन चाहेमा अध्यक्ष समक्ष राजिनामा पेश गर्नुपर्नेछ ।
- (ट) पदावधिको विचमा राजिनामा दिई, मृत्यु भई, बसाई सरी बाहिर गएमा, फौजदारी अभियोगमा सजाय पाएर, अशक्त भई पदीय दायित्व संतोषजनक बहन नगरी पदबाट फिर्ता बोलाई वा अन्य कारणले समितिमा पद रिक्त भएमा बाँकी रहेको पदावधिको लागि मात्र मनोनयन गरिनेछ ।
- (ठ) समितिमा मनोनयन गरेका कार्यकारी उपाध्यक्ष तथा सदस्यहरूको कार्य सन्तोषजनक नभएको पाइएमा मनोनयन गर्ने निकायले जुनसुकै समयमा पदबाट फिर्ता बोलाई बाँकी पदावधिको लागि रिक्त पदमा मनोनयन गर्न सक्नेछ ।

- (ड) समितिको कार्यकारी उपाध्यक्षकोपदीय मर्यादा वडा अध्यक्ष सरह हुनेछ र निजको सेवासुबिधा पनि वडा अध्यक्ष सरह हुनेछ ।
- (ढ) दलित सशक्तिकरणको कार्य सन्चालन गर्न छुट्टैशाखा गठन गरिनेछ ।

६. कार्यकारी उपाध्यक्ष र सदस्यमा मनोनयन गर्न देहायबमोजिमको योग्यता हुनुपर्नेछ ।

- (क) राष्ट्रिय दलित आयोगले सुचिकृत गरेको नगरपालिका क्षेत्रमा स्थायी बसोबास गर्ने दलित समुदायको नागरिक हुनुपर्ने ।
- (ख) दलित समुदायको बारेमा प्रयाप्त जानकारी भई महत्वपूर्ण योगदान पुऱ्याएको व्यक्ति ।
- (ग) फौजदारी अभियोगमा सजाय नपाएको व्यक्ति ।
- (घ) मानसिक सन्तुलन नगुमाएको व्यक्ति ।
- (ङ) २५ वर्ष उमेर पुरा भएको व्यक्ति ।

७. कार्यान्वयन समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार: १. दलित सशक्तिकरण ऐन कार्यान्वयन समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहायबमोजिम हुनेछ ।

- (क) यस ऐन अनुसारका योजना र बजेट निर्माण गरी कार्यान्वयन गर्ने ।
- (ख) ऐन कार्यान्वयनका लागि आवश्यक मापदण्ड तयार गरी स्वीकृतीका लागि कार्यपालिकामा पेश गर्ने ।
- (ग) समितिले नीति निर्देशन अनुसार योजना बनाई कार्यान्वयन गर्ने ।
- (घ) दलित समुदायको उत्थान, सशक्तिकरण तथा अधिकार, बृत्तिविकास र क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रमको योजना बनाई सहयोग जुटाउने र कार्यक्रम सन्चालन गर्ने ।
- (ङ) यस ऐन अनुसार भएगरेका कामको आवधिक प्रतिवेदन बनाई कार्यपालिकामा पेश गर्ने ।
- (च) स्थानीय संघ, संस्था, सहयोगी व्यक्तिसंग सहकार्य गर्दै योजना कार्यान्वयनलाई प्रभावकारी बनाउने ।
- (छ) नगरपालिका अन्तर्गतका सरकारी निकायको योजना तथा बजेट समावेशी समानुपातिक बनाउन सहजीकरण गर्ने ।
- (ज) सरकारी तथा गैरसरकारी संघ/संस्थाद्वारा संचालन गरीने दलित समुदायसंग सम्बन्धित कार्यक्रम संचालन गर्दा समितिको समन्वयमा गरिनेछ ।

- (झ) नगर भित्र जातीय छुवाछुत तथा भेदभावको अवस्थाको जानकारी लिने र छुवाछुत तथा विभेद भएको पाईएमा आवश्यक कारवाहीका लागि सम्बन्धित निकायमा पहल गर्ने ।
- (ञ) नगरपालिका भित्रका छुवाछुत पीडित व्यक्तिको परिवारलाई सामाजिक सुरक्षा र क्षतिपूर्तिको व्यवस्था गर्न आवश्यक पहल गर्ने ।
- (ट) जातीय तथा अन्य सामाजिक छुवाछुत र भेदभाव (कसुर र सजाय) ऐन, २०६८, नेपालको संविधान २०७२ को धारा २४,४० र ४२ को नगरपालिका भित्र प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि आवश्यक सहयोग गर्दै अभियान सन्चालनका लागि सहजीकरण गर्ने ।
- (ठ) दलित समुदायका व्यक्तिहरुका लागि लोकसेवा आयोग, शिक्षक सेवा आयोग तथा अन्य तयारी कक्षा संचालन गर्ने, गराउने ।
- (ड) समितिले वार्षिक प्रतिवेदन नगर प्रमुख मार्फत नगरसभामा पेश गर्ने ।
- ट. अनुगमन समिति गठन:** दलित सशक्तिकरण ऐन अन्तर्गत कार्यान्वयन गरिएका क्रियाकलापहरुको अनुगमन तथा मुल्यांकन गर्न निम्नबमोजिमको अनुगमन समिति रहनेछ ।
- (क) नगर उप-प्रमुख - संयोजक
- (ख) सम्बन्धित वडाको वडा अध्यक्ष - सदस्य
- (ग) दलित सदस्यहरु मध्येबाट कार्यपालिकाले मनोनित गरेका महिला १ र पुरुष १ - सदस्य
- (घ) नगर स्थित प्रहरी कार्यालय प्रमुख - सदस्य
- (ङ) सम्बन्धित शाखा प्रमुख - सदस्य
- ड. अनुगमन समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार :** अनुगमन समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहायबमोजिम हुनेछः
- (क) दलित सशक्तिकरण ऐन, २०८० को कार्यान्वयनको अवस्थाको अनुगमन गर्ने ।
- (ख) ऐन कार्यान्वयन नभएको पाईएमा कारण सहित कार्यान्वयनका लागि सम्बन्धित निकायमा सुझाव पेश गर्ने ।
- (ग) ऐन कार्यान्वयनका लागि योगदान गर्नेहरुलाई प्रोत्साहन गर्ने र ऐनको विरुद्ध गएको पाईएमा आवश्यक कारवाहीका लागि सम्बन्धित निकायमा सिफारिस गर्ने ।

- १०. बैठक र निर्णय:** समितिको बैठक र निर्णय सम्बन्धि व्यवस्था समितिले निर्धारण गरेबमोजिम हुनेछ ।

परिच्छेद-४

आर्थिक तथा बजेट व्यवस्था

११. आर्थिक तथा बजेट व्यवस्था

१. आर्थिक तथा बजेट सम्बन्धि व्यवस्था प्रचलित कानून, नगरपालिकाको नीति र यस ऐनबमोजिम हुनेछ ।

- १२. बजेट सम्बन्धिअन्य व्यवस्था:** नगर भित्रका दलित समुदायको समग्र विकास, जीविकोपार्जन, आयआर्जन, सीप विकास र जीवनस्तर सुधारका लागि नगर सभाद्वारा विनियोजित बजेट तथा सो कार्यका लागि प्राप्त अन्य साभेदार निकाय वा कुनैपनि निकायबाट प्राप्त बजेटलाई एकमुष्ट गरी नगरपालिकाले आवश्यकता अनुसार विनियोजन गर्नेछ ।

- १३. बजेटको बाँडफाँड:** दलित समुदायको उत्थान, सशक्तिकरण, अधिकार, आय-आर्जन र जीविकोपार्जन कार्यक्रमका लागि विनियोजित कुल बजेटबाट १० प्रतिशत रकम सन्चालन खर्च छुट्याई बाँकी रहेको रकमलाई शतप्रतिशत मानी देहायबमोजिम बजेट बाँडफाँड गर्नुपर्नेछ :-

- (क) सचेतना अभिवृद्धि तथा अभिमुखीकरण कार्यक्रम - १५ प्रतिशत
- (ख) शिक्षा तथा स्वास्थ्य प्रवर्द्धन कार्यक्रम - १५ प्रतिशत
- (ग) सीप विकास तथा क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम - २० प्रतिशत
- (घ) जीविकोपार्जन तथा आयआर्जन कार्यक्रम - ५० प्रतिशत

स्पष्टीकरण: यस उपदफाको प्रयोजनका लागि “सन्चालन खर्च” भन्नाले सूचना प्रकाशन, बैठक खर्च, अनुगमन, प्रतिवेदन, परामर्श र मसलन्द खर्च सम्भन्तुपर्दछ ।

१४. लेखा र लेखापरीक्षण:

१. समितिको आयव्ययको लेखा नगरपालिकाको आर्थिक कार्यविधि ऐन तथा प्रचलित कानूनबमोजिम हुनेछ ।

- १५. समितिको बैठक भत्ता तथा अन्य भत्ता सम्बन्धि व्यवस्था:** समितिका पदाधिकारी तथा सदस्यको बैठक तथा अन्य सुविधा तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

परिच्छेद-५

अन्य व्यवस्था

१६. दलित समुदायका पीडितलाई कानुनी सहायता: जातीय विभेद तथा छुवाछुतको कसुर सम्बन्धि मुद्दामा पीडित पक्षको सुनुवाई तथा सहजीकरणका लागि नगरपालिकामा सहायता कक्ष स्थापना गरिनेछ। साथै पीडित पक्षको तर्फबाट बहस, पैरवी तथा प्रतिरक्षाका लागि कानुन व्यवसायी राख्नुपर्ने अवस्था भएमा पीडितको आर्थिक अवस्थालाई विचार गरी नगरपालिकाले नगरको कानुनी सल्लाहकारबाट बहस, पैरवी तथा प्रतिरक्षाका लागि आवश्यक व्यवस्था मिलाउनेछ।

१७. समिति, उप-समिति, समूह गठन गर्न सक्ने: नगरपालिका भित्र ऐन कार्यान्वयन गर्ने प्रयोजनका लागि समितिले विभिन्न खाले विषयगत समिति, उप-समिति एवं समूह गठन गर्न सक्नेछ साथै नगर स्तरीय तथा वडा स्तरीय दलित सन्जाल समेत गठन गर्न सक्नेछ।

१८. नियम बनाउन सक्ने: यस ऐनको कार्यान्वयन गर्नका लागि नगर कार्यपालिकाले आवश्यक नियम, कार्यविधि, निर्देशिका र मापदण्ड बनाउन सक्नेछ।

१९. संशोधन: यस ऐन संशोधन गर्न आवश्यक भएमा समितिले संशोधन प्रस्ताव तयार गरी अध्यक्षले कार्यपालिका मार्फत नगरसभामा पेश गर्नेछ। नगरसभाले स्वीकृती गरेपश्चात ऐन संशोधन भई कार्यान्वयन हुनेछ।

२०. बाधा अड्काउ फुकाउने अधिकार: यो ऐन कार्यान्वयनको सिलसिलामा कुनै बाधा अड्काउ परेमा त्यस्तो बाधा अड्काउ फुकाउने अधिकार कार्यपालिकालाई हुनेछ।

२१. बचाउ तथा खारेजी:

१. यस ऐनमा लेखिएका कुरामा यसै बमोजिम र नलेखिएको कुरामा प्रचलित कानूनबमोजिम हुनेछ।
२. यो ऐन प्रचलित कानूनसंग बाभिएमा, बाभिएको हदसम्म लागु हुनेछैन।

अनुसूची-१

दफा ४ को ड (१) संग सम्बन्धित

आवेदनको ढाँचा

फोटो

श्री

..... कार्यालय, सुर्खेत।

मिति:.....

विषय:- आवेदन पेश गरिएको सम्बन्धमा।

तहाँ कार्यालयबाट मिति:..... मा प्रकाशित सूचना अनुसार दलित सशक्तिकरण ऐन, २०८० बमोजिम दलित समुदायका लागि जीविकोपार्जन र आयआर्जनमा टेवा पुऱ्याउने उद्देश्यले सीप सिक्न/उच्चम सन्चालन गर्न/प्राविधिक सहयोग उपलब्ध गराउने कार्यक्रममा सहभागी हुन देहायबमोजिमको विवरण सहित यो आवेदन पेश गरेको छु।

१. नामथर: सम्पर्क नं.....

२. ठेगाना: भेरीगंगा नगरपालिका वडा नं., टोलसुर्खेत।

३. लिंग: (क) महिला (ख) पुरुष (ग) अन्य

४. जन्म मिति: उमेर:

५. समुह - चिन्ह लगाउने:

(क) विश्वकर्मा (कामी, लोहार, सुनार, ओर, चुनारा, पार्की, टमटा)

(ख) परियार (दमाई, दर्जी, सुचिकार, नगर्ची, ढोली, हुड्के)

(ग) मिजार (सार्की, चर्मकार, भूल) (घ) गन्धर्व (गाईने) (ङ) बादी

(च) पोडे (देउला, पुजारी, जलारी) (छ) च्यामे (कुचीकार, च्याम्खल)

(ज) सुचिकृत अन्य दलित

६. उपसमुह (चिन्ह लगाउने)

(क) अपाङ्गता भएका व्यक्ति (ख) यौनिक तथा लैङ्गिक अल्पसङ्ख्यक व्यक्ति

(ग) एकल महिला (घ) परिवारमा कुनै नियमित आय नभएका व्यक्ति

(ङ) अन्य

७. निवेदकले इच्छाएको सीप उल्लेख गर्ने:

८. सीप परीक्षण गर्न चाहेको सीपको नाम:

९. सन्चालन गर्न चाहेको उच्चमको नाम:

१०. लिन चाहेको प्राविधिक सहयोग:

११. संलग्न कागजात:

- (क) नागरिकताको प्रतिलिपि
- (ख) शैक्षिक योग्यताको प्रमाणपत्रको प्रतिलिपि

आवेदकको नाम :

आवेदकको दस्तखत:

आज्ञाले
कृष्ण प्रसाद पोखेल
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत